

ISSN 1392-0391

Simono Daukanto 200 - osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

5

Simonas Daukantas

Vilnius

VILTIS

1993

UDK 947. 45: 929 Daukantas
Li-191

Redakcinė kolegija:

Egidijus Aleksandravičius
Antanas Kulakauskas
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

Sudarytojai:

Giedrius Subačius
Egidijus Aleksandravičius
Egidijus Motieka
Rimantas Miknys

Recenzavo

hab. dr. *Vytautas Vanagas*

Leidinių parengti talkino

Raimundas Lopata
Vladas Sirutavičius

TURINYS

PRATARMĖ	5
I. STRAIPSNIAI. STUDIJS	7
<i>Elmantas Meilus</i> APIE DAUKANTŲ GIMINĘ	8
<i>Roma Bončkutė</i> PIRMOJI LIETUVIŠKA ISTORIJA: DU SIMONO DAUKANTO "DARBŲ" RANKRAŠČIAI	50
<i>Giedrius Subačius</i> SIMONO DAUKANTO POŽIŪRIS Į BENDRINĘ KALBĄ	63
<i>Saulius Pivoras</i> "VARGO PELĖ": LIETUVOS NACIONALINĖS ISTORIOGRAFIJOS PRADININKAS SIMONAS DAUKANTAS	69
<i>Vytautas Berenis</i> SIMONO DAUKANTO IR JUOZO JAROŠEVIČIAUS ISTORINĖS LIETUVOS SAMPRATA	90
<i>Zigmantas Kiaupa</i> SIMONO DAUKANTO PARENGTI LIETUVOS METRIKOS MEDŽIAGOS RINKINIAI	104
<i>Egidijus Aleksandravičius</i> SIMONO DAUKANTO KNYGŲ LEIDĖJAS KSAVERAS KANAPACKIS	118
<i>Kazys Grigas</i> BELETRISTINIO IR MOKSLINIO STILIAUS PRADAI SIMONO DAUKANTO "BŪDE"	133
<u>Vytautas Jurgutis</u> SIMONO DAUKANTO "DAINĖS ŽEMAIČIŲ"	142

II. RECENZIJOS	159
<i>Giedrius Subačius</i> KNYGA DAUKANTO BIČIULIAMS (EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS. PRIEŠ AUŠRĄ: JAUNIEJI DAUKANTO BIČIULIAI. – VILNIUS: ŽALTVYKSLĖ, 1990. 190 P.)	160
III. PUBLIKACIJOS	168
SIMONO DAUKANTO RAŠYTI PRAŠYMAI <i>Parengė Vytautas Merkys</i>	169
IŠ TRIJŲ SIMONO DAUKANTO UŽRAŠŲ KNYGŲ <i>Parengė Roma Bončkutė</i>	195
SIMONO DAUKANTO ŽEMAIČIŲ PRIVILEGIJŲ RINKINIO PRATARMĖ <i>Parengė Zigmantas Kiaupa</i>	207
SIMONO DAUKANTO 1842 M. RUGSĖJO 9 D. LAIŠKO TEODORUI NARBUTUI PRIEDAI <i>Parengė Zigmantas Kiaupa</i>	226
<i>Saulius Žukas</i> PIRMASIS DOKUMENTŲ RINKINYS APIE SIMONĄ DAUKANTĄ "MEDEGA S. DAUKANTO BIJOGRAFIJAI" (1898 M.)	246
STRESZCZENIE	387
SUMMARY	394
ZUSAMMENFASSUNG	401
PENKTOJO TOMO AUTORIAI	409
ASMENŲ RODYKLĖ	411
VIETŲ RODYKLĖ	420

VIETŲ RODYKLĖ

Santrumpos: aps. – apskritis, dv. – dvaras, gub. – gubernija, j. – jūra, k. – kaimas, kln. – kalnas, p. – pilis, plk. – pilkapis, s. – sala, u. – upė, valst. – valstija, vls. – valsčius.

- Abdyšica 38
 Akmenė 19, 32, 33
 Alsėdžiai 128, 342
 Alunta 148
 Amerika, Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) 70, 78, 246, 251, 266, 367, 380, 393, 400, 408
 Anglija 252, 345, 358
 Apulė, kln. 294, 383
 Ašmena 36, 40
 Augustavas 213, 220
 Aukštaitija 121
 Avižieniai, dv. 281
- Babilonas 297
 Balkiškiai 38
 Balostekė, p. 203
 Balstogė 90, 91
 Baltija 212, 213, 220, 221
 Baltoji, j. 267
 Bartuva, u. 268
 Bazelis 237, 240
 Berlynas 199
 Beržai-Jonelaičiai 22
 Beržai-Jonotaičiai 38
 Betygala 330
 Bezdony 132
 Bialo-Podlaskas 91
 Bielskas 237, 240
 Biržai 276
 Brandenburgas 213, 221
 Braslavas 203
 Bremenas 242, 244
 Breslauja 40
 Brestas 108
 Briuselis 409
 Būdvietai ar Būdviečiai, k. 32
- Chersonas 171, 260
- Černigovas 204
 Čikaga 367, 368, 379, 380, 385
 Čiuiniai 258, 337
- Dabikinė 18–20, 23, 24, 28, 35, 36, 38
 Darbėnai 13
 Dauguva, u. 200
 Daukšiai 12, 330
 Detroitas 379
 Dilbikiai, k. 16, 41
 Dirvėnai, vls. 20, 35, 38
 Domantai 347
 Dorpatas (Tartu) 195, 358
 Dotnuva 343
 Dubysa, u. 200, 210, 219
 Dunojėlis, u. 302
 Dunojus, u. 297
 Duseikiai 21
- Eilingien, u. 36
 Ersta, k. 269
 Estija 131
 Europa 90, 91, 97, 103, 199, 202, 350, 367
- Gailaičiai, Gailišiai, k. 16, 32, 40, 42
 Gandinga 70, 214, 221
 Gardinas 236, 237, 239, 240, 242–244; aps. 97
 Gargždai 341, 342
 Gdanskas 243, 244
 Girninkai, kln. 347
 Gonjondzas 242, 244
 Gorodenė, p. 203
 Grūstė 40
 Grušlaukė 13
 Gudija 203, 261
- Hidelberg 356
 Horodlė 18, 19, 231, 237, 240
- Ylakiai 12, 13, 15, 16, 29, 38, 269, 372
 Iliņojus, valst. 367
 Jakutija 171
 Jaroslavis 126
 Jasioldai, u. 203
 Jedžiotai (Eidziaty) 40
 Jelgava, žr. Mintauja 279

- Joniškis 115
 Juknaičiai, k. 16, 42
 Jūra, u. 200
 Jurbarkas 115

 Kalnelis, plk. 247
 Kalvarija 252, 338, 345
 Kalviai 9–12, 42, 252, 253, 257, 269,
 356, 372, 381, 383–385
 Karačėvas 204
 Karaliaučius 52, 56, 108, 113, 114, 134,
 142, 143, 208, 362
 Kartena 61, 207
 Karūna, žr. Lenkija
 Kaukolikai 40
 Kaunas 50, 99, 108, 191, 192, 208, 305,
 339, 409; gub. 14, 31, 130, 178–184, 189,
 190, 372
 Kavarskas 326, 398
 Kazanė 157
 Kerviai, k. 16, 42
 Ketūnai, k. 16, 42
 Kijevas 108, 110, 238, 241
 Kivyliai, k. 15, 260, 262, 274, 327, 345,
 352, 358, 383, 384
 Klaipėda 269
 Klaišiai, k. 16, 42
 Klauseikiai, k. 16, 41
 Kolainiai 127
 Konstanca 211, 219
 Korėinas 237, 240
 Kražantė, u. 164
 Kražiai 161, 162, 164, 166
 Kretinga 58, 328, 329, 342
 Kryžaičiai 39
 Krokva 85, 227, 237, 238, 240, 241,
 243, 244
 Kučkuriškės 51
 Kujavija 242, 244
 Kuksinė, k. 16
 Kuliai, k. 16, 41
 Kuliškiai, k. 16, 40, 41
 Kupiškiai, k. 324
 Kuršas (Kurliandija) 36, 100, 262, 337,
 360, 361
 Kuršėnai 258
 Latvija 131
 Laukžemė 257, 330

 Leningradas 123
 Lenkija 17, 19, 21, 27, 32, 34, 35, 80,
 93–97, 99, 114, 117, 131, 201, 205, 206,
 210–212, 218–220, 350
 Lenkijos ir Lietuvos valstybė 93, 94, 96,
 100, 231, 239
 Lenkijos Karalystė 19, 99, 102, 227,
 393, 400
 Lenkimai 9–17, 30, 32, 33, 37, 38, 41,
 158, 252, 253, 257, 269, 277, 326, 330, 331,
 381, 382, 384, 387, 394, 401
 Lieplaukė 39
 Liepoja 255, 267, 382
 Lietuva, žr. visoje knygoje; Aukštutinė
 Lietuva 224, 231, 235, Didžioji Lietuva 143;
 Naujoji Lietuva 99, 100; Rytų Lietuva 125,
 129–131, 154; Senoji Lietuva 99
 Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė
 (LDK) 16, 27, 90, 93, 96, 98, 108, 110, 116,
 118, 122, 230, 233, 235, 238, 242, 243, 389,
 390, 393, 396, 397, 400, 403, 404, 407
 Liublinas 90, 102, 197, 237, 240
 Livonija 95, 213, 216, 221–223, 243,
 244
 Londonas 52
 Lotynų Amerika 165
 Luckas 108, 276
 Luknė, k. 16, 28, 41
 Luoba, u. 383
 Laponiai 347
 Lvovas 108, 111, 226, 228, 279, 390,
 397, 404

 Mančiai, k. 13
 Maskva 103, 111, 123, 126, 167, 241
 Mazovija 242–244
 Mažeikiai 31
 Mažoji Lietuva 134, 143
 Medingėnai 57
 Medininkai 113, 213, 221
 Medsėdžiai 16, 41
 Meklemburgas 213, 221
 Mėmaičiai, k. 13
 Minskas 99, 230, 234, 310, 311
 Mintauja, žr. Jelgava 114, 342, 361
 Mogiliovas 125, 203
 Moldavija 108, 110
 Mosėdis 214, 221

- Motovėnai (Motowiany) 38
 Mozyrius 99, 203
- Naugardas 108, 110
 Naugardukas 203
 Nemunas, u. 163, 200, 267, 305
 Nemunėlis, u. 299
 Nerieda 200
 Nesvyžius 239
 Neu-Bergfried, žr. Svirlaukis 361
 Nevėžis, u. 200, 211, 219, 267
- Olesnychy 57
 Oventai, dv. 281, 324
- Pabaltijys, gub. 131
 Pabalvėnai, dv. 19, 20
 Palanga 13, 115, 326, 341, 365
 Palenkė 108, 110
 Paluknė, k. 16, 41
 Panevėžys 130, 167, 339, 340
 Papilė 252, 257, 270, 336, 345, 347,
 360, 361, 381, 383, 385; kln. 353, 383
 Paryžius 161, 162, 164, 166, 365
 Parusnė 201
 Pasvalys 125
 Pavandenė 22, 38
 Pelkas 231, 234
 Pensilvanija 367
 Peterburgas, Petrapolis 20, 58, 62, 78,
 79, 104, 105, 109–111, 116, 118, 119, 122,
 126–131, 142, 144, 154, 157, 171, 172, 181,
 182, 190, 192, 193, 194, 196, 208, 209, 239,
 241, 247, 252, 253, 255, 261, 276, 323, 328,
 345, 358, 359, 362–365, 390, 393, 397, 400,
 404, 405, 407
 Pieraičiai (Pieraycie), k. 13
 Pilių, kln. Vilniuje 299
 Piskas 202, 203
 Piskow 242, 244
 Plateliai 276
 Plaušiniai, k. 12, 16, 42
 Plymouth 266, 367
 Plinkšiai 207
 Podhorodnas 311
 Podolija 100
 Polesė 203
 Polockas 108, 110, 203, 230, 234, 243,
- 244
 Polska, žr. Lenkija
 Prancūzija 91, 252, 345, 358
 Pribaltija 339
 Prūsija 56, 87, 95, 100, 134, 201, 210,
 218, 221, 242, 244
 Prutas, u. 297
 Pskovas 108, 110
 Pulavai 262
- Raguva 298
 Rajūnai, k. 125
 Raktuvė, kln. 347
 Raseiniai 24, 36, 38, 53, 274; aps. 58
 Raudondvaris 267
 Ravena 243, 244
 Remezai, k. 16, 41
 Revelis (Talinas) 131
 Rietavas 38
 Ryga 54, 111, 143, 144, 187, 190, 192,
 195, 215, 223, 242–244, 252, 275, 324, 334,
 338, 345, 358
 Roma 9, 87, 127, 161, 164, 186–187
 Rusia 110, 206, 211, 219; Vakarų Rusia
 209
 Rusija, Rusijos imperija 31, 33, 91, 104,
 105, 111, 116, 122–127, 130, 131, 163, 172,
 175–177, 201, 208, 239, 355
 Rusnė 86, 201
 Rūšupiai, k. 16, 41, 42
 Rzeczpospolita (Lietuva–Lenkija) 206
- Salantai 13; dv. 16
 Salduvė, kln. 347
 Salos, dv. 125
 Sandomiras 243, 244
 Sankt Peterburgas, žr. Peterburgas
 Savičiūnai, dv. 281
 Seda 31
 Semba 100
 Sevenbergas, s. 28, 30, 36, 37
 Shenandoah 251, 367
 Siadka 334
 Skandinavija 103
 Skuodas 9, 11, 12, 16, 32, 36, 37, 261,
 269, 274, 337, 340, 358, 382, 387, 401
 Smolenskas 110
 Sočiava 110, 238, 241

- Sriaupiai, k. 252
 Staradubas 204
 Staugaičiai 38
 Staurylai 271, 272
 Stripiniai, k. 16, 42
 Svėdasai, dv. 125
 Svetyškiai arba Eiklūnai 38
 Svirlaukis, žr. Neu-Bergfried 114, 166, 208, 360

 Šakaliai, k. 16, 42
 Šėduva 38
 Šiauliai 35, 38, 258, 347; aps. 155, 160, 337, 345, 360
 Šukė, k. 13
 Šveicarija 131
 Švėkšna 207
 Šventoji, u. 16

 Tebai 297
 Telšiai 9, 26, 38–40, 295; aps. 181, 183–185, 189, 190, 193, 194, 252, 262–264, 270, 274, 281, 340, 345, 356, 358, 360, 372
 Tikocinas 242, 244
 Tilžė 356
 Tyras, u. 297
 Tiškai, k. 31
 Trakai 40, 98, 231, 239
 Tryškiai 20, 353, 383
 Truikiniai-Aleksandrija 13, 14, 268, 357, 381
 Tučiai, dv. 270
 Tverė 110

 Ubiškė 270, 360
 Ukmergė 40, 99, 281, 289, 312
 Ukraina 102, 108
 Upytė 40; aps. 125, 276

 Vabalčiai 41
 Vambutai 39
 Varniai 14, 127, 154, 157, 179, 181, 183–184, 189, 190, 209, 252, 258, 263, 271, 296, 325, 359, 360
 Varšuva 100, 166, 200, 237, 240, 339
 Večiai, k. 10, 16, 41, 329
 Veitai, k. 16, 41

 Vengrija 231, 234
 Venta, u. 200, 347
 Viešvėnai 38, 39
 Viešvilė 25
 Vilija, u. 163, 200, 298, 305
 Vilkmėrgė, Vilkmėrgės aps., žr. Ukmergė
 Vilnius 20, 22, 51–54, 57, 61, 75, 78, 90, 91, 94, 98, 99, 105, 107, 108, 111, 120, 122, 126–128, 143, 160, 162, 163, 170, 171, 173–175, 177, 196, 206, 236–241, 252, 260, 264–266, 297, 334, 345, 357, 358, 365, 409, 410; gub. 34, 39, 40, 98, 123, 180, 181
 Vitebskas 99, 108, 110
 Vizma 242, 244
 Vizunas, aps. 324
 Vižančiai, k. 12, 16, 42
 Vokietija 252, 345, 358
 Voluinė 108
 Vroclavas 33, 228

 Zaviėšiškiai, dv. 281, 293, 311, 326

 Žadeikiai 207
 Žagarė 345
 Žemaičių Kalvarija 263, 279, 357, 358
 Žemaičių kunigaikštystė 14, 24, 101, 112, 118, 275, 276, 278
 Žemaitija, Žemaičiai 13, 18, 24–28, 35–38, 54, 58, 67, 70, 78, 84, 88, 100, 102, 111–114, 116, 117, 120, 128, 136, 144, 154, 157, 161, 173, 174, 201, 207–211, 213, 219, 221, 252, 293, 295, 328, 330, 334, 347, 359, 360, 387, 389, 390, 393, 394, 396, 397, 400, 401, 403, 404, 407
 Žemgala 100, 213, 221, 243, 244
 Žemgyala 58
 Žitomyras 276

 Европа, žr. Europa 93
 Сибирь 201